

Поморска стратегија Руске Федерације

УДК:359:355.462](470)

Проф. Бошко Антић, контраадмирал у пензији

После распада Совјетског Савеза судбина Ратне морнарице те некадашње суперсиле стално је разматрана у оквиру процена војно-политичких односа у свету. Због чињенице да је део морске обале припао Украјини и отцепљеним балтичким републикама и због економске ситуације у којој су се нашле оружане снаге Руске Федерације дошло је до кризе и у Ратној морнарици. Опредељења Руске Федерације су била нејасна и само се нагађало да ли ће та поморска сила напустити своју поморску стратегију и интерес за светска мора, од којих зависи њена безбедност.

После објављивања Војне доктрине и Концепције националне безбедности ситуација је постала јаснија. Међутим, и даље постоји дилема о намени и задацима тог вида оружаних снага Руске Федерације у будућности, пре свега у вези с опредељењем између снага опште намене и нуклеарних снага и одбраном националних интереса на мору и океанима. У чланку су разматрани место и улога Ратне морнарице у војној доктрини и стратегија повратка на светска мора.

Руска, а потом и совјетска ратна морнарица,¹ од оснивања до распада Совјетског Савеза, била је у сталном успону. Њен задатак је био обезбеђење трговине, морем и извођење тактичких, оперативних и стратегијских задатака. Постепено, морнарица је прерасла у вид оружаних снага који је, по изласку на светска мора, успоставио равнотежу са супарничком велесилом и допринео да се период „хладног рата“ заврши без оружаног сукоба.

У Русији, бившем СССР-у и садашњој Руској Федерацији (РФ), увек су се сукобљавале копнена и поморска оријентација. Због војно-географских карактеристика побеђивала је копнена варијанта, али је поморска оријентација стално била у успону, посебно од доласка ад-

¹ Опширније о поморској стратегији Совјетског Савеза видети: Б. Антић, *Поморска стратегија Русије*, „Војно дело“, бр. 1–2/1994, стр. 58.

мирала Горшкова на чело тог вида. Од тада, совјетска ратна морнарица изашла је на светска мора и умногоме премашила америчку ратну морнарицу. Остала је инфериорна само у неким сегментима, као што су, на пример, амфибијске снаге.

После распада СССР-а и настанка Заједнице Независних Држава (ЗНД) наследник бивше велесиле, односно њених стратегијских снага, а тиме и снага Ратне морнарице, која је имала 65 стратегијских подморница на нуклеарни погон с балистичким ракетама, (укупно око 3.000 бојних глава), постала је Руска Федерација. Она је, с обзиром на остале ресурсе, и даље светска сила, ако не и велесила. Отуда велико интересовање у свету за место и улогу њене ратне морнарице у доктринарним и стратегијским опредељењима одређеним у новој војној доктрини Руске Федерације. Према Доктрини, та федерација задржава значајну улогу у међународним односима и остаје војни чинилац који ће утицати на развој догађаја не само у свом окружењу него и изван њега, зависно од својих националних интереса. Они су, у односу на раније доктринарне документе, само донекле модификовани и прилагођени садашњој ситуацији и односима у међународној заједници.

Ратна морнарица у руској војној доктрини

После агресије НАТО-а на СР Југославију, доношења *Закона о националном систему противракетне одбране у САД* и подстицања тероризма у подручју Кавказа, Руси су се осведочили у америчку стратегију изазивања конфликта на периферији Руске Федерације. Резултат такве америчке стратегије јесте и нова руска војна доктрина, у којој је најављен повратак Русије на светску војну сцену и наглашено схватање да само равнотежа снага може обезбедити мир у свету.

Упркос сталном напредовању НАТО-а на исток, под притиском САД, неки кругови у Москви као да нису схватили да је њихов крајњи циљ Русија, пре свега нафтом богато подручје око Каспијског мора. До нагле промене дошло је у тренутку када је председник САД, 23. јула 1999, потписао *Закон о националном систему противракетне одбране*, чиме је грубо нарушен *Уговор о забрани изградње територијалних система противракетне одбране*, који су СССР и САД потписали још 1972. године. Тиме је доведена у питање безбедност не само РФ него и Кине. На основу реалнијег сагледавања ситуације у свету и опасности која им прети, Руси су, коначно, схватили да морају имати сасвим другачије доктринарно опредељење.² Стога су, поред наглашавања војно-политичких основа на којима се заснива војна доктрина, посебан значај добиле основе спољњег угрожавања, као што су: тери-

² „Војска“, 9. децембар 1999. и 16. децембар 1999.

торијалне претензије према РФ; мешање у њене унутрашње односе; игнорисање интереса Русије у остваривању међународне безбедности; супротстављање њеном учвршћивању као једном од центара вишеполарног света; постојање жаришта војних конфликта, посебно оних близу граница РФ и њених савезника; стварање војних групација ради нарушавања баланса снага у близини граница РФ и њених савезника и њихових рубних мора; ширење војних блокова и савеза, уз угрожавање безбедности РФ и њених савезника; довођење страних војних групација на територије пријатељских земаља Русије без сагласности Савета безбедности; напад на војне објекте Руске Федерације распоређене на територији суседних држава, као и на објекте на државној граници Федерације и на границама њених савезника; дејства која су усмерена на нарушавање глобалне безбедности и спречавање функционисања руског државног система; обезбеђење функционисања стратегијских нуклеарних снага; одвраћање од нуклеарног напада, противракетна одбрана, контрола космичког простора итд.; подстицање непријатељстава између РФ и њених савезника на основу информационалних дејстава, дискриминација, неутралисања права, слобода и законских интереса грађана РФ у страним државама и међународни тероризам.

У остваривању војне безбедности у миру тежиште је на: формирању и реализацији јединствене државне политике; изградњи и усавршавању система одбране РФ и њених савезника; обезбеђењу и заштити руских грађана; стварању повољних унутрашњих политичких услова; изградњи, подршци и учвршћивању пријатељских, добросуседских и партнерских односа са суседима и другим државама; спречавању агресије или озбиљнијег угрожавања РФ и њених савезника; обезбеђењу политичких акција РФ предузимањем сопствених војних мера, укључујући и војнопоморско присуство; остварењу контроле у другим државама у области ограничавања, смањивања и уништавања наоружања и јачања поверења; свестраном усавршавању оружаних снага РФ и других компонената војне организације; усаглашавању дејстава у одвраћању, одбијању и пресецању спољнег и унутрашњег угрожавања и усавршавању економских, технолошких и одбрамбено-научних основа; припреми економије и органа државне власти и управе, предузећа и установа за одбрану; јачању унутрашње политичке стабилности и заштити целovitости и неприкосновености територије; заштити објеката и инсталација на светском океану, у космичком простору и на територији других држава; бродарству; научним и другим делатностима у приобалном подручју и удаљеним рејонима светског океана; одбрани и заштити државне границе и приграничних територија, ваздушног простора и подморја, као и искључиво економске зоне и континенталног шелфа и њихових природних ресурса; развоју неопходне војне инфраструктуре и учешћу у међународним делатностима.

Из наведеног произилазе и задаци војних снага, а тиме и Ратне морнарице. Оружане снаге Руске Федерације, према новој доктрини, дужне су да буду спремне за одбијање напада и наношење пораза агресору, тј. за извођење активних дејстава – нападних и одбрамбених – у свим варијантама развоја и вођења рата и оружаних конфликта, и у условима масовне употребе противникових савремених борбених средстава, укључујући и разноврсна средства за масовно уништавање. Поред тога, мирнодопски састави Федерације треба да обезбеде заштиту државе од ваздушно-космичких напада, док друге снаге треба да обаве задатке везане за одбијање агресора у локалном рату (оружани конфликт) и развијање војске за обављање задатака у регионалном рату. Истовремено, оружане снаге морају да буду спремне за учешће РФ у делатностима везаним за одржавање мира, самостално или у саставу међународних снага.

У интересу националне безбедности РФ може да размести, на основу договора, у стратегијски важним регионима света ограничене војне контингенте (војне базе) за обезбеђење готовости, за испуњавање својих обавеза, одржавање баланса снага и одговарајуће реаговање на појаву кризних ситуација (у почетном стадијуму). Основни задаци у области војне безбедности јесу: ефикасно и чврсто руковођење штабовима и војском; правовремено откривање војно-политичких промена које угрожавају РФ и припрема напада на њу и њене савезнике; одржавање система, стања, борбене и мобилизацијске готовости и припреме стратегијских нуклеарних и других снага и средстава, обезбеђивање њиховог функционисања и употребе и система управљања на нивоу који гарантује наношење задатих губитака агресору; одржавање борбеног потенцијала, борбене и мобилизацијске готовости и припрема војске у миру за одбијање агресије локалних размера; одржавање наоружања и војне технике у готовост за борбену примену; борбено дежурство издвојених снага и средстава; оперативна, борбена и мобилизацијска припрема и обука војске; готовост на стратегијском нивоу за превођење државе са мирнодопског у ратно стање и одбрана државних граница; изградња и одржавање услова за безбедну економску делатност РФ у територијалном мору и искључивој економској зони, као и у удаљеним рејонима светског океана; одбрана важних државних објеката; предупређење диверзија и спречавање терористичких акција; отклањање и ликвидација последица ванредних ситуација; организација грађанске и територијалне одбране; обезбеђење заштите и успостављања комуникација, и обезбеђење информационе сигурности. Те задатке оружане снаге обављају према постојећем руском законодавству.

Основни задаци оружаних снага у случају напада на Руску Федерацију и њене савезнике јесу: делимичан или потпун стратегијски развој; извођење стратегијских операција, операција и борбених дејстава

за разбијање ударних групација агресора у рејонима њиховог базирања, сређивања и на комуникацијама; одржавање готовости за реаговање нуклеарним оружјем; локализација и неутрализација граничних оружаних конфликта; заштита становништва, објеката економије и инфраструктуре од непријатељевих средстава за уништавање и испуњавање савезничких обавеза. Задачи везани за одбијање напада (агресије) остварују се према плану употребе оружаних снага, мобилизацијском плану, указима председника РФ, наредбама и директивама врховног команданта оружаних снага и другим нормативно-правним, планским и директивним документима.

У операцијама за подршку мира основни задаци оружаних снага јесу: раздвајање оружаних групација конфронтираних страна, обезбеђење услова за достављање хуманитарне помоћи становништву и његова евакуација из зоне конфликта, блокирање рејона конфликта ради обезбеђења спровођења санкција које је предузела међународна заједница и стварање предуслова за политичко решење. Поред тога, снаге и средства оружаних снага РФ могу да се ангажују за указивање помоћи органима државне власти у ликвидацији последица хаварија, катастрофа и природних непогода.

Из тих делимично наведених ставова из нове руске доктрине уочавају се и задаци Ратне морнарице. Неки од њих су конкретнији, а неки се могу закључити из ставова који се односе на све оружане снаге и који су довољна полазна основа за израду поморске стратегије. Међутим, јасно је изречен захтев да Ратна морнарица буде способна да заштити интерес Руске Федерације у територијалном мору, искључивој економској зони и у међународним водама.

Стратегија повратка на светска мора

Група адмирала и официра Ратне морнарице Руске Федерације, подстакнута наведеним доктринарним ставовима, сачинила је Нацрт поморске стратегије Руске Федерације³ који се односи на место и улогу Руске Федерације на светским морима. Аутори су поморску стратегију конкретизовали и разрадили на основу поставки у *Концепцији националне безбедности Руске Федерације, Војној доктрини Руске Федерације и Основама (концепције) државне политике Руске Федерације и војне изградње до 2005. године у области заштите националних интереса Русије на светским морима и океанима и опредељења, намене, принципа, примене, основних праваца изградње и развоја Ратне морнарице*. Пошло се од општепознате чињенице да је поморска стратегија скуп ставова и погледа на улогу и место Ратне морнарице у општем систему безбедности државе и остваривању њених ин-

³ „Независимое военное обозрение“, № 45/199/9.

тереса на светским морима и океанима. Прихваћен је став да целовитост снага и средстава за освајање и искоришћавање мора и океана само по себи чини поморску моћ државе која одређује њену способност за ефикасно коришћење (у војном и економском погледу), светских мора и океана у националне сврхе.

Светско море је важна сфера за остваривање геополитичких интереса различитих држава, за супарништва и поделе утицаја. У том подручју делатности светске заједнице настају противуречности и спорови па и начин њиховог регулисања умногме одређује реалну поморску моћ државе. Искуства из примене флоте великих држава, међу њима и Русије, указују на повећање значаја војнопоморске силе у обезбеђивању економских и спољнополитичких интереса државе. Руска Федерација се налази међу поморским државама које имају важну улогу у освајању и коришћењу светског мора. Будући да за РФ море има прворазредан значај, одржавањем и ширењем делатности Федерација на светском мору остварује национални интерес у тој области. Основни елементи поморске моћи су: војнопоморска, транспортна, научна и привредна флота; научна, индустријска и истраживачка основа за изградњу, ремонт и друге видове обезбеђења флота, и систем лука и база, посебно незалеђених, с обалном инфраструктуром на свим морима која додирују територију Руске Федерације.

Национални интереси на мору

Руска Федерација своје интересе на светском океану одређује на основу свог геополитичког положаја у оквиру свеукупних економских, политичких и војних интереса државе. Они се односе на унутрашње морске воде и територијално море РФ, њену искључиву економску зону и континентални шелф, као и на морска пространства изван граница приобалних држава. Ти интереси су условљени знатном дужином руских морских граница и неисцрпним резервама минералних, биолошких, топлотно-енергетских и других ресурса светског мора, слободним приступом тим ресурсима ради искориштавања и освајања и животном зависношћу Русије, њених приобалних и, посебно, северних региона од равномерног поморског транспорта, робног и путничког превоза, риболова и других производних и привредних делатности на мору, као и неопходношћу заштите свих делатности Русије у светском океану. Руски интереси повезани су и са разгранатим системом спољноекономских веза, усмерених на освајање и коришћење светског мора, а неопходно је и учвршћивање међународноправног статуса Руске Федерације у области поморских делатности. То се односи и на одржавање посебног статуса за Русију на Арктику, нарочито на обезбеђење нормалног функционисања северноморског пута. Све то условљава одржавање и развој Ратне морнарице као основе нацио-

налне безбедности РФ у светском океану и успостављање војног присуства у свим важним политичким ситуацијама на светском мору ради неутралисања војног угрожавања на морским и океанским правцима. Због тога су развијене групације нуклеарних стратегијских снага које ће, у перспективи, чинити основну силу њених нуклеарних снага и снага њене борбене чврстине, саздане на систему базирања и обезбеђивања Ратне морнарице Русије изван граница земље. Као могући извори опасности и угрожавања за Руску Федерацију у светском океану наводе се:

1) делатност војнопоморских снага водећих поморских држава, а нарочито усавршене могућности групација поморских стратегијских нуклеарних снага водећих поморских држава, развијених крупних ударних група поморских снага које имају општи значај и повећане оперативне и борбене припреме војнопоморских снага страних држава у приобалним морима Русије;

2) делатност страних држава и њихових коалиција, па и транснационалних корпорација и њихових организација, које ометају националне интересе Русије у светском мору, укључујући ометање учешћа Русије у комерцијалним пројектима за освајање и коришћење ресурса светског мора;

3) удаљавање Русије од решавања значајних међународних проблема од којих зависе њени национални интереси у светском океану, као и добијање надлежности у разграничењу, у вези с питањима везаним искључиво за економску зону;

4) покушаји страних бродова да нелегално лове у искључивој економској зони Русије, као и руских предузимача да незаконито лове и извозе улов у стране државе;

5) нарушавање природног баланса биолошког система у искључивој економској зони Русије услед повећаног искоришћавања продуката мора;

6) бројни нерегулисани међународни проблеми, укључујући статус Каспијског и Азовског мора, Црноморске флоте итд.

Непрекидна тежња за смањењем улоге Русије у економским освајањима и коришћењу светског мора и ограничавањем њеног учешћа у одговарајућим ванграничним економским пројектима знатно умањују њен значај у глобалном војнопоморском балансу.

Намена флоте

Делатност Русије на светском океану усклађена је са принципима и нормама међународног и, тиме, поморског права и са разумним искоришћавањем морских ресурса. Русија заступа отклањање међународних противуречности у области поморске делатности, изазваних опасношћу од војних конфликта, и безусловно придржавање међуна-

родног договора и сагласности о војнопоморским проблемима. Основни задаци Ратне морнарице, као једног од инструмената државне политике Руске Федерације и главног носиоца поморске моћи државе, јесу: сузбијање примене војне силе или угрожавања силом Русије или њених савезника с морских и океанских праваца и учешће у стратегијском нуклеарном сузбијању; откривање, спречавање и отклањање опасности од војног угрожавања и супротстављање агресији против Руске Федерације и њених савезника с мора и океана; учешће у спречавању и локализацији оружаних конфликта у почетном стадијуму; заштита и одбрана државних граница у подводној средини; садејство са Федералном граничном службом у одбрани државних граница, искључиве економске зоне и континенталног шелфа. Поред тога, морнарица обезбеђује пловидбу и производне делатности руских државних и других економских структура у приобалним морима Русије и у рејонима океана, учествује у океанографским, хидрометеоролошким, картографским и спасилачким делатностима руских државних и других економских структура и навигацијски обезбеђује пловидбу цивилних и војних бродова.

За наведене задатке Ратне морнарице неопходно је, према ауторима, нацрта стратегије, обезбедити: држање Ратне морнарице, укључујући и њене снаге и средства с нуклеарним оружјем, у спремности за употребу; контролу делатности војнопоморских снага држава и војних блокова у приобалним морима Русије и у океанским рејонима; правовремено нарастање снага и средстава у рејонима у којима може доћи до угрожавања интереса и безбедности Руске Федерације; војнопоморско присуство, демонстрацију заставе и војне силе руске државе, измену посета бродова ратних морнарица и учешће у војним и хуманитарним акцијама међународне заједнице зависно од интереса РФ; билатералне и мултилатералне договоре међу државама и ширење поверења, као и одвраћање од инцидента на мору; размену информација, изградњу колективне структуре безбедности, смањивање војнопоморских снага и наоружања и ограничавање војних делатности у заједнички усаглашеним рејонима.

Употреба Ратне морнарице је вид војне делатности везане за испољавање силе и обављање борбених задатака у ратно и мирнодопско време у саставу оружаних снага Руске Федерације. Геополитички положај Русије предодређује структуру морнарице као самосталног вида, састављеног од регионално размештених оперативно-стратегијских састава – флота (Северна, Балтичка, Црноморска и Тихоокеанска), и Каспијске флотиле, обједињених под јединственом командом, према јединственој замисли и јединственом плану. Планирање употребе снага и одржавања борбене готовости сваке од флота (флотиле) под заједничком је командом Генералштаба иако оне дејствују на самосталним правцима и садејствују са територијалним стратегијско-оперативним саставима – војним окрузима (фронтови).

Ратна морнарица обухвата и поморске стратегијске нуклеарне снаге, које су саставни део стратегијских нуклеарних снага државе, поморске снаге које имају општи значај и више врста снага (подводне снаге, површинске снаге, морнаричка авијација, обална војска) и система њиховог вишеструког обезбеђења. Делатност Ратне морнарице, односно функционисање њених сегмената, строго је усаглашена с применом еколошких мера безбедности и захтевима за очување природе.

Правци развоја и изградње руске ратне морнарице

Приротетни задаци руске државе, пре свега, јесу: одржавање и развој Ратне морнарице, обезбеђивање њене изградње и развоја индустријског, научног и техничко-технолошког потенцијала и усавршавање индустријског комплекса за израду и производњу војнопоморске технике и наоружања. Ти задаци се финансијско-економски обезбеђују у усвојеним границама расхода у федералном буџету за националну одбрану, а део финансијских средстава добијен је за коришћење војне имовине, наоружања и технике Ратне морнарице (тај део средстава не сме да буде мањи од 20 одсто општег износа финансирања Министарства одбране Руске Федерације из државног буџета).

Изградња и развој Ратне морнарице усмерени су ка одржавању и усавршавању свих њених компонената, што подразумева и довођење на одговарајући ниво борбених средстава и организационих штабних структура. Ратна морнарица има и следеће задатке: чување безбедности Руске Федерације, повећање борбених потенцијала групација ударних, информационих и других могућности наоружања и војне технике и достизање тактичко-техничких приоритета у водећим страним земљама. То подразумева рационалну војнотехничку, социјалну и кадровску политику, усмерену на обнову бродских састава, наоружања и војне технике, побољшање услова за њихово базирање и све више обезбеђења усклађених с економским могућностима државе.

Развој родова Ратне морнарице, снага и средстава обезбеђења треба усмерити на: производњу ракетних подморница новије генерације које имају стратегијски значај; изградњу вишенамених подморница и површинских бродова, укључујући и носаче авиона с повећаним борбеним могућностима, наоружане високопрецизним ракетним и противподморничким оружјем и средствима одбране, и опремљене ефикасним авијацијским комплексима различите намене, као и универзалне десантне и противминске бродове; изградњу више функционалних летелица за бродско и обално базирање; производњу покретних универзалних обалних ударних система; развој пробних полигонских база; усавршавање средстава борбеног, техничког и позадинског обезбеђења ради максималне реализације борбених могућности удар-

них снага и средстава Ратне морнарице, повећања оперативности, поузданости и тајности и обезбеђење непрекидности функционисања средстава командовања и везе; примену научноистраживачких и опитних конструкторских достигнућа у изградњи перспективних ратних бродова, система наоружања и борбене технике.

За регионално размештене флоте и Каспијску флотилу неопходни су подршка и развој самосталне инфраструктуре за базирање, бродоградњу и бродоремонт, као и сви видови обезбеђења, због чега у Русији постоји сложен систем градова поморских база. Основу Северне и Тихоокеанске флоте чине ракетне и вишенаменске ракетне атомске подморнице, носачи авиона, десантни и вишенаменски површински бродови океанске зоне и морнаричка авијација, док основу Балтичке и Црноморске флоте и Каспијске флотиле чине вишенаменски површински бродови морске зоне, противмински бродови и чамци, дизел-електричне подморнице, обалске артиљеријско-ракетне снаге и јуришна авијација.

Поморска стратегија је први концепцијски документ у области поморске делатности Руске Федерације и покушај да се уопшти поглед руске државе на освајање и искоришћавање светског океана у новим геополитичким условима. Због геополитичког значаја поморске делатности Руска Федерација мора да разради и утврди своју поморску доктрину до 2020. године, закључују аутори.

Садашњост и будућност Ратне морнарице

Многи аутори у Руској Федерацији разрађују руске доктринарне поставке, а међу њима је и представник Поморског научног комитета Ратне морнарице контраадмирал Лав Сидоренко.⁴ „Гледајући карту света“, каже контраадмирал Сидоренко, „Русија је јединствена држава, окружена са три океана. Скоро 40.000 километара морске обале изводи морем и океаном у све регионе планете. Транспорт, економија, природни ресурси, одбрана безбедности данас су све тешње везани за светско море, а та тенденција је у сталном порасту. Хтели ми то или не, флота је неопходна за живот Русије“.⁵

Заштита националних интереса

Још после руско-јапанског рата премијер, односно министар Петар Столпин, наступајући у државној думи, поставио је питање о томе каква је флота потребна Русији и одговорио: „Русији је неопходна та-

⁴ У интервјуу централном органу Министарства одбране Руске Федерације, часопису „Красная звезда“, од 23. новембра 2000, дао је бројне одговоре на питања везана за садашњост и будућност руске ратне морнарице.

⁵ Исто.

ква флота, која ће сваког минута бити флота на нивоу наших потреба“. Сада, каже Сидоренко, у време глобализације, изградње нових центара моћи и нових средстава оружане борбе, Ратна морнарица Русије мора да буде способна да заштити националне интересе хиљада километара од границе.

У различитим временским периодима морнарица има посебне задатке. У садашње време, због економских прилика, када се ствара нова ратна морнарица, не могу се градити велики бродови, а број бродова некадашњег СССР-а (око 1.400) може се смањити на око 400 бродова. Главни критеријум вредности бродова јесте ниво борбене готовости и њихових могућности, а не њихов број.

Руска ратна морнарица ће и у будућности имати стратегијске нуклеарне поморске снаге и поморске снаге опште намене, тврди Сидоренко. Групације стратегијских нуклеарних поморских снага су неопходне за спречавање и пресецање агресије у нуклеарном и класичном рату. Задаци снага опште намене су: одбијање агресије са морских праваца; учешће у миротворним операцијама ОУН; стварање безбедних услова за пловидбу и производну делатност у Русији и на светском океану, и предупређење ескалације оружаних конфликта. Основу стратегијских нуклеарних снага чине стратегијске нуклеарне подморнице наоружане балистичким ракетама. У развоју снага опште намене приоритет је на вишенаменским подморницама, површинским бродовима и поморској авијацији. Сада језгро Северне и Тихоокеанске флоте чине стратегијске нуклеарне подморнице и вишенаменске подморнице, носачи авиона, десантни и вишенаменски површински бродови, поморски ракетноосци и противподморничка авијација. Балтичка и Црноморска флота имају вишенаменске површинске бродове, минско-противминске бродове и чамце, дизел-подморнице, обалне артиљеријско-ракетне јединице и јуришну авијацију.

Будућа ратна морнарица

Према Сидоренку, све то треба ускладити, тако да би требало да Северна и Тихоокеанска флота имају по два – три носача авиона, од осам до десет стратегијских нуклеарних подморница, 20–25 вишенаменских бродова (крстарице), 85–95 великих површинских бродова (разарачи и фегате) и до 300 авиона и хеликоптера. Балтичка и Црноморска флота би требало да имају по 18–20 ненуклеарних подморница, 20–24 малих површинских бродова (укључујући чамце) и до 100 авиона и хеликоптера.⁶ Међутим, недостају средства за изградњу бро-

⁶ Снаге Ратне морнарице сада имају 19 стратегијских подморница, распоређених у саставу Северне и Тихоокеанске флоте (три типа „Typhoon“ са 20 ракета типа „SS-N-20 Sturgeon“, седам типа „Delta IV“ са 16 ракета типа „SS-N-18 Sawfly“, са укупно 324 лансера наоружана стратегијским ракетама са више бојних глава, као и са 11 стратегиј-

дова. Сидоренко сматра да у садашње време треба запоставити површинске бродове због финансирања других државних потреба и међународних обавеза. У 1996. години за потребе Ратне морнарице добијено је свега 10–12 одсто потребних средстава, што је проузроковало интензивно смањење бродова у саставу Ратне морнарице.

Средња старост бродова износи 16 година, а половини бродова је истекао век употребе. Ратна морнарица се у последње време финансира тако да јој недостају буџетска средства, а то чини бесперспективним авијацију, објекте инфраструктуре, системе борбеног командовања итд. Ако се таква ситуација настави, више од половине пројеката и опитно-конструкторских радова биће завршено тек за пола века, када ће бити застарели, каже Сидоренко.

Јачање ударне моћи

Сада је могућа употреба бродског наоружања с растојања од неколико стотина и хиљада километара, па је јасно да су Русији потребни носачи авиона. Руска ратна морнарица мора да буде способна да победи агресора и на отвореном делу светског мора, односно тамо одакле напад и почиње, што се може остварити само одговарајућом противваздушном и противракетном одбраном сопствених снага. Због тога се површински бродови користе у борбеним групама, које у свом саставу имају носач авиона с противподморничком и палубном авијацијом, која вишеструко повећава радијус уништења противника. Поред тога, носач авиона јача противподморничку одбрану групе, повећава ефикасност редиоелектронске борбе и побољшава праћење површинске ситуације.

Због обавеза у учешћу у мировним операцијама ОУН Русији су такође потребни носачи авиона. Према могућностима руских бродоградилшта, то може да буде брод депласмана од 50.000 до 60.000 тона, с могућношћу ношења 55–70 авиона различите намене, или брод депласмана 25.000–30.000 тона, са 30 летелица. При том, носач авиона на нуклеарни погон има огромну предност јер има велику слободу пловидбе и могућност крцања веће количине авио-горива и горива за бродове у групи. Све то омогућава ударној групи носача авиона већу материјално-техничку аутономију. Руси се надају да ће такав носач авиона ући у састав Ратне морнарице Русије у скорој будућности.

Перспективе развоја

Концепција и програми развоја Ратне морнарице у блиској и даљој перспективи разматрају се на Савету безбедности Руске Федерације, а њихова реализација зависи од политичке воље руководства и

ских подморница које се налазе у лукама у резерви, укупно 180 лансера у којима се налазе ракете типа SS-N-20, S-N-18 и SS-N-8.

економских могућности земље. Општа стратегија развоја флоте усмерена је на поседовање свих врста бродова и летилица, најсавршене технике и наоружања, а приоритети су: стратегијске нуклеарне подморнице, вишенаменске нуклеарне подморнице, универзални површински бродови и космички системи извиђања и везе. Планира се изградња и површинског брода врсте „фрегате“, депласмана око 4.000–5.000 тона, који ће одликовати високи степен аутоматизације командовања и унификација система наоружања. Тај брод ће по борбеној ефикасности моћи да се пореди с америчким разарачем *Arleigh Burke*. Истовремено, разматра се и пројектовање разарача мањег депласмана.

Највише перспективе за серијску изградњу има вишенаменски брод ограниченог депласмана (корвета). Он треба да има обједињене карактеристике малих ракетних и противподморничких бродова и максимално унифицирано наоружање и опрему, односно да буде јефтин за изградњу и експлоатацију.

Изградња раније започетих нуклеарних подморница треће генерације наставиће се по плану (главна од њих је „Северодвинск“), а затим следи четврта генерација нуклеарних подморница, као и дизел-подморнице нове конструкције. Поред тога, наставља се разрада пројекта нове стратегијске нуклеарне подморнице под називом „Бореј“, као и интерконтиненталне балистичке ракете под називом „Булава-30“, која би, са стратегијским комплексом „Топол-М“, могла да буде одговор на напуштање Сједињених Америчких Држава договора о противракетној одбрани. У току су и испитивања новог система противваздушне одбране под називом *Fort-M*, којим треба да се замени постојећи систем *S-300F*. Нови систем биће намењен за противваздушну одбрану пловног састава, као и за дејство по циљевима на мору, и треба да повећа противваздушну одбрану састава за два – три пута.

У току је и испитивање новог авиона двоседа типа *Su-27KUB*, укрцаног на носач авиона „Кузњецов“, којим треба да се повећа убојна моћ носача авиона. Ради се и на модернизацији палубног авиона *Su-33*, који треба да буде осавремењен за задатке ловачке заштите, али и за борбу против циљева на копну и мору.

Тешко је давати дугорочне прогнозе на основу садашњег нивоа научно-техничког прогреса. Војна бродоградња је тесно повезана с високом технологијом и продор је могућ у различитим областима – од система наоружања до система за побољшање животних услова посаде. Међутим, с довољном сигурношћу могуће је прогнозировать само основне тенденције тог развоја. У првој половини 21. века биће усавршено, с једне стране, високопрецизно оружје и, с друге стране, средства за осматрање, извиђање, везу и обраду информација, што ће довести до смањења броја чланова посаде.

Нови бродови биће опремљени тако да ће омогућавати обављање бројних задатака, биће опремљени торпедима, ракетама, артиљеријом, беспилотним подводним и ваздушним апаратима, космичким сателитима и противсателитским оружјима, а на палуби ће имати укрцане копнене формације с одговарајућом техником. Ти бродови ће бити оспособљени за универзална дејства самостално и у садејству с другим снагама. Приликом њихове изградње један од главних чинилаца биће скраћење трајања свих етапа, од израде радног пројекта и израде опитног средства до техничког опслуживања и процеса експлоатације.

Литература:

1. Бошко Антић, *Поморска моћ и поморске стратегије великих сила и суседних земаља*, Школа националне одбране, Београд, 1997, стр. 91-114.
2. *Генеральный курс в мировом океане*, „Несависимое военное обозрение“, № 45, 1999.
3. *Дилеммы военной политики России*, „Несависимое военное обозрение“, № 43, 2000.
4. *Концепция национальной безопасности*, „Независимое военное обозрение“ № 1, 2000.
5. *Какой флот нужен России*, „Красная звезда“, Но 221 (23. новембра 2000).
6. *Военная доктрина Российской Федерации*, Красная звезда, 9. октобра 1999.